

SABAHATTİN ALİ’NİN KUYUCAKLI YUSUF’U İLE JERZY KOSİNSKİ’NİN BOYALI KUŞ’UNDA SOSYAL YAPI

SOCIAL STRUCTURE IN SABAHATTİN ALİ’S KUYUCAKLI YUSUF AND JERZY KOSİNSKI’S THE PAINTED BIRD

Yrd. Doç. Dr. Fırat YILDIZ

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Dil Bilim Böl. fyildiz@yyu.edu.tr Van/Türkiye

ÖZ

Sabahattin Ali ile Jerzy Kosinski farklı coğrafyaların iki önemli yazarıdır. Bu yazarların öne çıkan romanlarından *Kuyucaklı Yusuf* ve *Boyalı Kuş*’ta ele alınan konular bakımından bazı noktalarda kesişimleri görülmektedir. Her iki yazar da toplumsal konulara değinir. Siyasi ve ekonomik istikrarsızlığın ve değişimin olduğu dönemlerde sosyal ve kültürel yaşamda da istikrarsızlıklar gözlemlenir. *Kuyucaklı Yusuf* I. Dünya Savaşı öncesi ve başlangıcı zamanı ele alır. *Boyalı Kuş* ise II. Dünya Savaşı sürecinde geçmektedir. Her iki romanın da çalkantılı dönemlere denk geldiği görülmektedir. Her iki romanda da dönemim istikrarsızlığı sosyal yaşama yansır. Bu yansımaların ağırlıklı olarak yozlaşma şeklinde kendini göstermesi günün koşullarındaki çalkantıdan kaynaklanır. Otorite zayıflığı kötüye gidişin ivme kazanmasına neden olur. Denetleyici mekanizmanın zayıf düşmesinin neticesinde bireyler kendi içgüdüsel dürtülerinin gereksinimlerine göre hareket eder. Her iki roman da ağırlıklı olarak köy ve kasaba yaşantısına temas edilir. Merkezi otoriteden uzak olan kırsal bölgelerin yozlaşmaya daha açık olduğu gözlemlenir. Her iki romanın önemli ortak yanlarından biri de toplumsal sorunlara gerçekçi bir yaklaşım sergilemeleridir. Yozlaşma veırka dayalı ayrımcılığa gerçekçi bir yaklaşımla değinirler. Her iki yazarın toplum için sanat anlayışını benimseyerek günün koşullarını eleştirel bir bakış açısıyla ele aldıkları görünür. Bu çalışmanın amacı da her iki romanı sosyal yapı açısından değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Yapı, Yozlaşma, Yalnızlaşma, Savaş, Kırsal Kesim.

ABSTRACT

Sabahattin Ali and Jerzy Kosinski come from quite different backgrounds. Their prominent studies are named *Kuyucaklı Yusuf* and *The Painted Bird* respectively. These novels intersect at certain points in respect to subjects they refer. Both authors refer to social issues. In times of political, economic instability and change, instability in social and cultural life is observed as well. *Kuyucaklı Yusuf* deals with the pre-World War I and the outbreak of war. The *Painted Bird* handles the experiences of a little boy during the World War II. It appears that both novels coincide with turbulent periods. The instability of the period is reflected in social life in both novels. These reflections are predominantly manifested in the form of degeneration stemming from the fluctuations of the day’s conditions. The lack of authority causes acceleration in degeneration. The weakening of the controlling mechanism let individuals act according to the needs of their instinctual drives. Both novels predominantly deal with rural life. The rural areas that are far from the centre are more vulnerable to corruption. One of the important common points of the novels is their realistic approach to social problems. They show a realistic approach to corruption and racial discrimination. Both authors’ approach is art for the sake of society and they have handled the conditions of the day with a critical point of view. This study aims to evaluate both novels in terms of social structure.

Key Words: Social Structure, Degeneration, Alienation, War, Countryside.

1. GİRİŞ

Siyasi ve ekonomik istikrarsızlığın ve değişimin olduğu dönemlerde sosyal ve kültürel yaşamda da istikrarsızlıklar gözlemlenir. *Kuyucaklı Yusuf*’un olay örgüsü çalkantılı bir döneme denk gelir. Roman savaş öncesi köy ve kasaba yaşantısına temas ederken sonlara doğru I. Dünya Savaşının başladığı görülür. Jerzy Kosinski’nin *Boyalı Kuş* romanı ise II. Dünya Savaşıyla başlar. Savaşın birey ve toplum üstündeki yıkıcı etkileri betimlenir. Her iki romanda da dönemim istikrarsızlığı sosyal yaşama yansır. Bu yansımaların ağırlıklı olarak yozlaşma şeklinde kendini göstermesi günün koşullarındaki çalkantıdan kaynaklanır. Otorite zayıflığı

kötüye gidişin ivme kazanmasına neden olur. Denetleyici mekanizmanın zayıf düşmesinin neticesinde bireyler kendi içgüdüsel dürtülerinin gereksinimlerine göre hareket ederler.

Türk Edebiyatında Batılılaşma olgusuna değinen *Kuyucaklı Yusuf* köy yaşantısı, ezilen halk ve köylü sınıfını ele alan ilk örnektir (Moran; 2014; 21). Sabahattin Ali hikâyelerinin ve romanlarının konularını gündelik hayattan alarak yalın bir gerçeklikle okuyucuya sunar. Nitekim Mutluay onun için “gerçekleri söylemenin en zor olduğu dönemlerin gerçekçisi” (1976) tanımını kullanır. *Kuyucaklı Yusuf* ağırlıklı olarak köy ve kasaba yaşamını ele alır. 1903 yılının sonbaharında Kuyucak’ı basan eşkıyalar Yusuf’un anne ve babasını katleder. Olayın tahkikatını yapmaya gelen Salâhattin Bey kimsesiz kalan Yusuf’u yanına alır. Dokuz yaşındaki küçük Yusuf’un hikâyesi bir trajediyle başlar. Zamanın toplumsal beklentilerine sırtını dönen Yusuf’un topluma ve çevresine mesafeli ve yabancı kalışı ile bu süreçte yaşadıklarının yanı sıra toplumun sosyal yapısı detaylı bir şekilde resmedilir.

Jerzy Kosinski’nin *Boyalı Kuş*’u Nazi soykırımı sürecinde Yahudi bir çocuğun yaşadıklarını aktarır. Romanın anlatıcısı ve kahramanı altı yaşında bir çocuktur. II. Dünya Savaşının başlamasıyla Nazi tehdidine karşı küçük çocuk ailesi tarafından uzak bir köye gönderilir. Çocuğa bakmakla yükümlü kişi ölür ve çocuğun ailesi ile iletişimi kopar. Çocuk köy köy dolaşarak küçük yaşta yaşam mücadelesi vermek zorunda kalır. Saçı siyah, teni esmer olduğundan Yahudi veya Çingene ırkına mensup görülür ve toplum tarafından dışlanır. Irkçılık ve sınıf ayrımı yapan cahil köylüler tarafından büyük baskılara ve eziyetlere maruz kalır. Savaşın sonunda ailesine kavuşan çocuğun hikâyesinin Kosinski’nin kısmen kendi otobiyografisi olduğunu ve çocukluk deneyimlerine dayandığını ileri sürenler de vardır (Goldberg, 1996; 26). Kosinski altı yaşındayken ailesinin birçok bireyi soykırında hayatını kaybeder. Bu bağlamda kendi yaşanmışlıklarının romana yansımaları görülür. Bu durum *Kuyucaklı Yusuf*’ta da görülür. “Salahattin Bey ve karısı Şahinde Hanımın hal ve hareketleri Sabahattin Ali’nin öz anne ve babası ile birebir uyum göstermektedir” (Baykan, 2006; 33). Sabahattin Ali de kendi yaşantısından bazı kesitleri romanına yansıtmıştır.

2. SOSYAL YAPI

Kuyucaklı Yusuf ile *Boyalı Kuş* farklı coğrafya ve kültürleri dile getirirken bazı noktalarda kesiştikleri görülür. Her iki romanın kahramanı da belli acılar çeken ve zorlu süreçlerden geçen karakterlerdir. Eşkıya saldırısı sonrasında ailesini kaybeden Yusuf, geceyi yaralı olduğu halde ölü anne babasını bekleyerek geçirir. “Burada, jandarma, doktor ve kaymakamı hayretler içersinde bırakan ne katliamın şekli, ne de vahşetin derecesidir... Yusuf’un annesi ve babasının ölümüne rağmen metinliğidir” (Çelik, 1997; 131). Doktor Yusuf’un yaralı başparmağını tamamen koparıırken Yusuf’un gösterdiği itidal ve lakaytlık karşısında hayrete düşerler. Henüz romanın başında gerçekleşen bu olaylar Yusuf’un sıra dışı mizacının, güçlü karakterinin göstergeleridir. İlerleyen yaşlarda da bu karakter yapısını koruduğu gözlemlenir. *Boyalı Kuş*’un kahramanı küçük çocuğun da dayanaklılığı ve zorluklar karşısında gösterdiği metaneti dikkate değerdir. Maruz kaldığı ayrımcılık, yanında kaldığı köylülerden gördüğü şiddete karşın yaşama dört elle sarılır. Şartların zorlamasıyla sürekli bir devinim halindedir ve bir köyden bir başka köye gezer durur. Kosinski, küçük çocuğun köyden köye gezerek maruz kaldığı çeşitli eziyetlerin sonucunda can alıcı bir noktaya dikkat çeker. Söz konusu durum kötülük olunca dünyanın farklı yerlerinde olsalar bile insanların mekânsal bir bütünlük meydana getirdiklerini ileri sürer (Ricapito, 1977; 223). Çocuğun ismi hiçbir yerde zikredilmez, bundaki amaç çocuğun tek bir kişilik olmadığını, genel bir kitleyi temsil ettiğini vurgulamaktır (Sewell, 1978; 163). Bir çocuğun şahsında soykırım mağdurlarının maruz kaldığı zorluklar ve insanın yozlaşma potansiyeli sergilenir.

Toplumsal değerler zamanla ve söz konusu toplumun yapısına uygun bir şekilde ortaya çıkan değerlerdir. Ortak değerlerin önemini yitirmesi veya toplumun süregelen değerlerinin aşağılanıp farklı kültürlerin yüceltilmesi sonucunda toplumda yozlaşma süreci başlar. Farklı bir toplumun değerlerinin bir başka topluma uymamasının nedeni o toplumun yapısını uygun bir şekilde gelişmemiş olmasından kaynaklanır. Sabahattin Ali de *Kuyucaklı Yusuf*’ta toplumsal bozuklukları, “toplumsal yapıdan kaynaklanan çelişkiyi, bürokrasi ve eşraf ile ezilen halk arasındaki çatışmayı konu edinir” (Ertop, 2003; 64). Ahlaki ve bürokratik yozlaşmanın en çarpıcı örneği Şakir’in işlediği cinayetin rüşvetle örtbas edilmesidir. “Bu böyle gelmiş, böyle gidiyor ve kasabanın başında bulunanların akli bile, hürriyete ve onun getirdiği birkaç müsavat fikrine rağmen, Hilmi Bey’in oğlunun sahiden hapsedileceğini kabul etmiyordu. Hapishane ancak serseriler, köylüler ve aşağı tabakadan insanlar içindi; bir Hilmi Bey’in oğlu, adam öldürse bile, onlarla bir tutulamazdı” (Ali, 2016; 96). Suç işlemek ve suçun cezasını çekmek aşağı tabakadan insanlara özgü bir durum görülmektedir. Bir yanda ezilen, sömürülen, neredeyse karın tokluğuna çalıştırılan bir tabaka varken, diğer yandan insanları sömüren, otoritenin gücünü arkasına alarak yasaları dahi çiğneyen bir kesim vardır. O günün koşullarını şöyle aktarılır; “Ancak güçlüünün etkisinin hemen her konuda kabullenildiği, kanıksandığı yirminci yüzyılın başlarındaki Edremit’te hem devlet kurumları hem de toplum hayatı bakımından yapay, iğreti ve yozlaşmış bir hayatın

hüküm sürmektedir” (Özer, 2013; 401). Yusuf’un buradaki duruşu dikkate değerdir. Salahattin bey’in siyasi gücünü kendi çıkarları için kullanabilecek bir konumdayken böyle bir eğilime kapılmaz. Bunun aksine sömürülen zeytin işçilerine sahip çıkarak, güçlünün değil ezilenin yanında olduğunu gösterir.

Boyalı Kuş’un asıl teması yozlaşma olmamasına karşın toplumsal bozulmanın romanda önemli bir yer tuttuğu görülür. Küçük çocuğun köyden köye gezerken karşılaştığı birçok köylü cinsel ve toplumsal bir yozlaşma içinde yaşamaktadır. Bu yozlaşmanın yanı sıra farklılıklara kapalı bir tutum içindedirler. Farklı olanı kabullenmek veya anlamaya çalışmak yerine uzaklaştırma veya ortadan kaldırma eğilimindedirler. İnsan birinin onurunu kırmak, onu sömürmek, ezmek veya öldürmek istediği zaman, o kişinin ‘gerçek’ bir insan olmadığı düşüncesine vurgu yapar (Szasz, 1997; 289). Küçük çocuğa da birçok yerde insan muamelesi yapılmadığı görülür. Batıl inançların güçlü olduğu bu kırsal kesimde çocuğun göz rengi ve koyu teniyle köylerine ölüm ve uğursuzluk getireceğini düşünerek çocuğa her türlü eziyeti yapmaktan geri kalmazlar. Çocuğun sığınmak zorunda kaldığı köylüler arasında en acımasız olanlarından biri Garbos’tur. Garbos çocuğu ortadan kaldırmayı tasarlar ama bunu doğrudan yapmasına engel olan durumlar vardır. “Votka içip kendinden geçince sırrını açtı: Çoktandır beni öldürmeyi kuruyordu ama ustası ermiş Antoine’ın korkusu elini kolunu bağlamıştı. Dişlerini saydığımı da biliyordu. Benim ölümüm onun hayatından da birkaç yıl alıp götürecekti. Ama kaza sonucu Judas’ın eline düşersem ne benim lanetlemem, ne de Ermiş Antonie’in kızgınlığı bir şeye yaramazdı” (Kosinski, 2017; 137). Hikâyenin geçtiği bölgede batıl inançlardan biri de Çingenelerin insanların dişlerini saymasının neden olacağı lanettir. Çocuk bir birey olarak görülmediği için yaşam hakkının da bir önemi yoktur. Garbos çocuğu öldürmeyi tasarlarırken çekindiği iki nokta vardır. Biri ustasının göstereceği tepki, diğeri de dişlerini sayan çocuğun lanetine uğramasıdır. Aksi takdirde çocuğu gerçek bir insan olarak değerlendirmedeği için onun yaşam hakkını da önemsemez. Küçük çocuğun maruz kaldığı her türlü eziyete ve şahit olduğu bütün çirkinliklere karşın kendinden beklenmeyecek ölçüde bir metanet sergilemesi dikkat çekicidir.

Jerzy Kosinski’nin aksine Sabahattin Ali’nin romanında eleştirdiği sınıf köylüler değildir. Onun hedefindeki kitle yozlaşmanın daha çok gerçekleştiği üst tabakadaki idareciler ve zengin kesimdir. “Sabahattin Ali aydınları, şehirli ayrıcalıklı sınıfları betimlerken hep onların cehaletlerini, küstahlıklarını, bencilliklerini, samimiyetsizliklerini, düşük ahlakî değerlerini vurgular” (Karaömerlioğlu, 2003; 113). Sabahattin Ali yozlaşmış karakterlerini genellikle ayrıcalıklı sınıftan seçer. Salahattin Bey’in ölümünden sonra yerine gelen yeni Kaymakam İzzet Bey, Hilmi, Şakir, Hacı Etem ve Şahinde söz konusu yozlaşmanın en çarpıcı örnekleridir. Bu karakterler toplumun seçkin kesimine mensup insanlardır. Bunların arasında kalan Muazzez ise yozlaşma girdabına kapılan masum kurban örneğini canlandırır. Toplumsal değerler önemini yitirirken seçkin sınıfta benmerkezci karakterlerin ortaya çıktığı görülür. Yaşam hakkı bencil üst tabakanın tekindedir, alt tabakadakiler insani haklardan yoksun bırakılarak aşağılanırlar.

Kosinski’nin *Boyalı Kuş*’ta hedeflediği ve eleştirdiği kitle ağırlıklı olarak köylülerden oluşur. Bu romanda yozlaşmanın temelinde ırk sorunu dayalı öğeler vardır. *Kuyucaklı Yusuf*’ta da farklı etnik topluluklara ve mezheplere -Yörüklere, Rumlara, Giritlilere, Alevilere, Ermenilere, Muhacir Türklere – değinilir fakat *Boyalı Kuş*’taki gibi ırk kaynaklı bir sorun bulunmamaktadır. *Boyalı Kuş*’un asıl teması ırk kaynaklı sorunlardır. Romandaki “Çocuk, Çingene ya da bir Yahudi’ye benzer ve Nazi işgali altındaki Polonya’da her iki ırka da mensup olmak yasadışı ve tehlikelidir” (Richter, 1974; 372). Küçük çocuğun etnik aidiyetinin tespitinde belirleyici etken fiziksel görüntüsüdür. Sarışın ve renkli gözlü insanların ağırlıklı olarak yaşadığı Polonya’da siyah saçları ve esmer görüntüsüyle farklı bir ırka mensup olduğu hemen anlaşılır. O bölgede bu özellikleriyle öne çıkan iki topluluk Yahudiler ve Çingenelerdir. Bu ırklara mensup olmak tehlikenin ötesinde yasadışı olarak değerlendirilmektedir. Zor savaş şartlarında hayatta kalma mücadelesi veren çocuğun etnik kökeni kendi aleyhine işler. Çocuğun farklı bir ırka mensup olması köylülerin onu bir insan olarak kabullenmelerini engelleyen bir duruma dönüşür. Esasında romanın adına referans olan durum insanların bu acımasız yaklaşımından kaynaklanır. Çocuğun yanında kaldığı köylülerden biri kuşçu Lekh’tir. Lekh’in kızgın olduğu bir zamanda kuşlarını acımasız bir deneye alet ettiği görülür. Bazı kuşları değişik renklere boyadıktan sonra aynı türden olan kuş sürüsünün içine salıverir. Diğer kuşlar aynı cins olmalarına karşın üstündeki boyadan dolayı onu farklı bir türe ait görerek kabullenmez ve öldüresiye gagalarlar (Kosinski, 2017; 58). Kuşun farklı görünüşünün kendi sonunu getirmesi dikkat çekicidir. Kosinski insanlardaki ırk ayrımcılığını ve nefreti boyalı kuş alegorisi üzerinden vurgular. Fiziksel görünüşün ve ırkın bireyi bir insan olarak algılamaya engel teşkil etmesini eleştirir.

Her iki romanın kahramanında da yalnızlık ve yabancılaşma duygusu egemendir. Fakat bu duyguların her iki romandaki yansıması farklı nedenlere dayanır. *Kuyucaklı Yusuf*’un yalnızlığı ve yabancılaşmasında etkili olan güç kendi karakterinden kaynaklanır. Yusuf insanlara fazla güvenmeyen, gururlu, sert ve cesur bir karakterdir.

Bu karakter yapısının gelişmesinde daha küçük yaşta karşılaştığı zorlukların etkisi vardır. Böylesi sağlam bir karakteri olduğu için çevresinde cereyan eden ahlaksızlığa, yozlaşmaya ayak uydurmaz. Kendini akıntıya kaptırmaktansa kenara çekilmeyi, insanlardan uzaklaşmayı tercih eder. Kısacası yalnızlığı ve topluma yabancılaşması kendi seçimidir. *Boyalı Kuş*'taki çocuğun durumu ise farklıdır. Çocuğun yalnızlaşması ve yabancılaştırılmasında kendi istencinin değil çevresinin yaptırımlarının etkisi olmaktadır. Çocuk sosyalleşme ve topluma karışma adına üstüne düşeni yaparken bu girişimleri karşılıksız kalmaktadır. Yerine göre şiddetle püskürtülmektedir. Boyanan kuş örneğinde olduğu gibi fiziksel görüntüsü topluma karışmasına engel olur. Bu bağlamda çocuğu yabancılaştıran kendi tercihleri değil, toplumun yaptırımlarıdır.

Güçlü ve zayıf kutuplaşması hem *Kuyucaklı Yusuf*'ta ve hem de *Boyalı Kuş*'ta karşımıza çıkan bir durumdur. "Sabahattin Ali'nin hikâyeleri çoğunlukla acı çeken küçük insanların gündelik hayatıyla ilgilidir" (Bezirci, 1976). Acı çeken küçük insanların karşısında otoriteyi elinde tutan güçlü üst sınıf da vardır. Sabahattin Ali toplumdaki bu kutuplaşmayı gerçekçi bir tarzda yapıtlarında ele alır. "Bu yapıtlar varsıllarla yoksulların, yönetici sınıflarla halk sınıflarının, tüm kurumlarıyla anamalcı ve kentsoylu düzenin çatışmalarına ayna tutar. Bu düzeni eleştirir, acımasızlığını, insan dışılığını gösterir" (Özdemir, 1999; 311). Zengin eşraftan olan Hilmi Bey ve oğlu Şakir'in Kübra'yı acımasızca istismar ettiği neredeyse herkes tarafından bilinir. Annesiyle yaşayan Kübra'ya sahip çıkacak onları kollayacak kimseleri olmayınca onlar da bir hak arayışına giremezler. *Boyalı Kuş*'ta da zayıf ve güçlü sınıflar vardır. Küçük çocuğun şahsında zayıfı temsil eden sınıf Nazi soykırımının mağdurları olan topluluklardır. Naziler ile Nazilerin safına geçen Kalmuklar güçlü sınıfı temsil eder. Güçlü sınıfın acımasızlığının en can alıcı örneği Kalmuklara ait atlı grubun bir köye baskısıyla köylülere reva gördüğü eziyetlerdir. Kızılordu askerlerinin gelişiyle bölgedeki güç dengesi değişir ve Kalmuklar ile Nazilerin otoritesi yıkılır.

Üst tabakanın alt tabakaya duygudaşlık çerçevesinden yaklaşmadığı görülmektedir. Güçlü tabakadan olanların yaptıklarının doğruluğunu sorgulama gibi bir eğilimi yoktur. Mağdur olan ve ezilen sınıfın ise güveneceği, sırtını dayayabileceği bir merci bulunmaz. Sınıflar arası kopukluk güvensiz bir atmosferin oluşmasına neden olur. İki tabaka arasındaki uçurum sosyal yapıda dengesizlik olarak yansır. Mekânın bu ayrımın daha derin hissedilmesinde etkisi vardır. Her iki romanda da kırsal kesimin, köy yaşantısının, geri kalmışlığın ağırlıklı olarak ön plana çıktığı gözlemlenir. Hikâyelerin dar bir coğrafyada cereyan etmesi, yerel ve az sayıda nüfusu ele alması güç dengesizliğinin daha net görülmesine neden olur. *Kuyucaklı Yusuf* mekân olarak ağırlıklı olarak Edremit kasabası ve birkaç köyü kullanırken, *Boyalı Kuş*'un hikâyesi genel olarak birbirine yakın birkaç köyde geçer. Olaylar dar bir çerçevede cereyan ettiği için farklı sınıfa mensup bireyler de birbirlerine aşinadılar. Güçlü zayıfı, alt tabaka üst tabakayı tanıdığından aradaki mesafe de daha yakından algılanır.

Sabahattin Ali ile Jerzy Kosinski'nin anlatı olarak gerçekçi yaklaşımı benimsedikleri görülür. Her iki romanda da kurgusal olmayan dünya savaşları gerçekliği vardır. *Kuyucaklı Yusuf*'un sonunda I. Dünya Savaşı başlarken *Boyalı Kuş*'un henüz başında II. Dünya Savaşının başladığı görülmektedir. Bununla birlikte Sabahattin Ali hikâyesini yaşanmış gerçek bir olaya dayandırır. "Kuyucaklı Yusuf adlı kişiyi Aydın Cezaevi'nde tanıyıp serüvenini dinlemiş ve adını değiştirmeden yapıtına geçirmişti. Romanda yazarın kendisinin de yetiştiği Edremit'ten adları değiştirilmeden aktarılmış daha başka kişiler, yaşama uygun çizgiler, gerçek olaylar vardır" (Ertop, 2003; 64). *Boyalı Kuş*'a baktığımız da onun da kurgulanmış bir otobiyografi olduğu ileri sürülür (Harpman, 1981; 142). Kosinski'nin Yahudi olması, çocukluğunun II. Dünya Savaşına denk gelmesi ve o süreçte yaşadığı zorluklar romandaki çocuğun durumuyla benzerlikler gösterir.

Her iki yazarda da belli bir mesaj verme kaygısı olduğu görülmektedir. Toplum için sanat anlayışını benimsedikleri açıktır. Yaşadıkları zamanın sosyal yapısında öne çıkan sorunlara dikkat çekerler. "*Kuyucaklı Yusuf*, Rousseau'nun isyan ve doğaya dönüş felsefesinden kaynaklanan başkaldırı temasını işleyen ilk romandır Türk edebiyatında. Diğer yandan Anadolu'daki toplumsal düzene yönelik getirdiği eleştirilerle de öncü sayılabilir." (Karaca, 2001; 119) Sabahattin Ali'nin vermek istediği mesaj güçlü olan üst tabakanın yozlaşması ve alt tabakaları sömürmesidir. Dikkatleri ezilen halk sınıfına çekmek ister. *Boyalı Kuş*'un da kendi sahasında verdiği mesajlar vardır. Avrupa'nın kırsal kesiminde yaşayan köylülerin ahlaki yozlaşmasına neden olan II. Dünya Savaşı bu bağlamda evrensel bir anlam kazanır. Burada insan doğasında var olan kötülüğün somutlaşmasını sembolize edilir (Dudziak, 2010). Savaşın soğuk yüzü ayrıntılı bir şekilde resmedilir. Irka dayalı ayrımcılığın neden olduğu trajik yıkım betimlenir.

Toplumun sosyal yapısının ve bireyin bu yapı içinde yaşarken karşılaştığı zorlukların bireyin karakterinin oluşumu üzerindeki etkileri her iki romanda da ele alınmaktadır. Yusuf henüz dokuz yaşındayken ailesinin eşkıyalar tarafından katledilmesine şahit olur. Kaymakam Salahattin Bey onu yanına alıp şefkat gösterse de Şahinde'nin aşağılamalarına ve tacizlerine maruz kalarak büyür. Yusuf'un karşılaştığı zorluklar topluma uyum sağlamasında sıkıntı yaşamamasına, sert bir karakter geliştirmesine neden olur. *Boyalı Kuş*'taki çocuğun

yaşadıkları Yusuf'un durumundan çok daha zorludur. Hayatta kalma mücadelesi altı yaşındayken başlar, romanın sonunda çocuk on iki yaşlarındadır. Çocuk toplumun neredeyse hiçbir kesiminden kabul görmez. Mensup olduğu ırktan dolayı şiddetli bir ayrımcılığa maruz kalır. Toplumdan gördüğü şiddetli tepkinin çocuğun karakteri üzerinde yıkıcı etkiler bıraktığı görülür. Gördüğü şiddetten dolayı uzun bir dönem konuşma yetisini kaybeder. Küçük çocuk romanın başındaki masumiyetini kaybetmiştir.

Her iki romanda da hikâyenin henüz bitmediği hissini veren bir yarım kalmışlık duygusu vardır. Aslında "Sabahattin Ali yapıtını üç ciltten oluşan bir dizi olarak tasarlamıştı. ...haksızlığa başkaldıran, ezilenlerin yanında yer alan bir kahraman-eşkıya tipi canlandırılacaktı" (Ertop, 2003; 66) diyenler de vardır. *Kuyucaklı Yusuf*'un son cümlesi; "Matemini ortaya vurmadan tek başına yüklenecek ve yeni hayata doğru yürüyecekti" (Ali, 2016; 2015) şeklindedir. Sabahattin Ali bu cümleyle *Kuyucaklı Yusuf*'un devamı niteliğinde yazmayı tasarladığı kitapların işaretini vermektedir. Yusuf hayatında en çok değer verdiği insanları kaybeder. Sabahattin Ali kaybedecek bir şeyi kalmayan Yusuf karakteri ile kendini ezilen insanlara adayacak bir kahraman portresi çizebilirdi. Fakat Sabahattin Ali'nin ömrü vefa etmeyince kitabın devamı da gelmez. *Boyalı Kuş*'un kahramanı romanın sonunda on iki yaşlarındadır. Çocuğun hikâyesinde de bir tamamlanmamışlık duygusu hâkimdir. Onun önünde de yeni bir hayat vardır.

3. SONUÇ

Türk Edebiyatında Sabahattin Ali'nin *Kuyucaklı Yusuf*'unun önemli bir yeri olduğundan bu roman üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Olay örgüsü, teması, toplumsal yapıya gerçekçi bir yaklaşım sergilemesi romanı önemli yapan noktalardan bazılarıdır. Toplum için sanat felsefesiyle hareket eden Sabahattin Ali yaşanmış bir hikâyeden etkilenerek ele aldığı bu romanında toplumun ezilen kesimine dikkat çekmek ister. Bu romanda hedeflediği kitle yozlaşmış otorite ve halkı sömüren üst tabakadır. Halkın sömürülmesini canlı örnekler vererek eleştirir. Bu bağlamda Sabahattin Ali'nin romanı toplumsal bir mesaj taşır. Jerzy Kosinski de *Boyalı Kuş*'ta toplumsal mesajlar vermektedir. Kosinski'nin verdiği mesajların temelinde ırk sorunu vardır. Irk temelli ayrımcılığın toplumda meydana getirdiği yozlaşmaya değinir. Toplumsal yozlaşma, insan sömürüsü, ezilen halklar her iki romanın da değindiği noktalardandır. Her iki yazar da toplumsal yaralara değinmek için sanatı bir araç olarak kullanırlar. Her iki yazar da mesajlarını verirken gerçekçi yaklaşımı tercih ederler. Yukarıda da değinildiği üzere her iki yazarın ve romanlarının kesiştiği noktaların sayısı oldukça fazladır. Farklı coğrafyalardaki olayları ele almalarına karşın şartların oluşması durumunda toplumsal yozlaşmanın her coğrafyada gerçekleşeceğini göstermeleri açısından bu romanların karşılaştırmalı bir değerlendirilmesinin faydalı olacağı düşüncesiyle bu çalışmada her iki romana toplumun sosyal yapısı perspektifinden kesişen noktalara değinmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Ali, S. (2016). *Kuyucaklı Yusuf*. Yapı Kredi Yayınları. İstanbul.
- Baykan, A. (2006). Sabahattin Ali Ve Gerhart Hauptmann'ın Eserlerinde Sosyo-Kültürel Olgu Ve İletişim Çatışması. *Edebiyat Dergisi*, Sayı:15, s.31-50, Konya.
- Bezirci, A. (1976, 17 Şubat). Sabahattin Ali. *Cumhuriyet Gazetesi*
- Çelik, Y. (1997). Bitmemiş Bir Destan: *Kuyucaklı Yusuf*. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*. Sayı: 8. Erzurum.
- Dudziak, P. (2010) Jerzy Kosiński. Erişim: Kasım, 9, 2017. <http://culture.pl/en/artist/jerzy-kosinski>
- Ertop, K. (2003). Gerçekçi Edebiyatın Bir Temel Taşı: *Kuyucaklı Yusuf*. *Bütün Dünya Dergisi*. Ocak Sayısı.
- Goldberg, M. (1996). *Why Should Jews Survive?* Oxford University Press. Oxford.
- Harpham, G. (1981). Survival In and Of "The Painted Bird": The Career of Jerzy Kosinski. *The Georgia Review*, 35(1)
- Karaca, A. (2001). *Kuyucaklı Yusuf*. *Türkoloji Dergisi*, XIV, 1.
- Karaömerlioğlu, M. A. (2003). Erken Dönem Türk Edebiyatında Köylüler. *Doğu Batı*, no. 22
- Kozinski, J. (2017). *Boyalı Kuş*. E Yayınları. İstanbul.
- Moran, B. (2014). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Mutluay, R. (1976, 17 Şubat). Sabahattin Ali'nin Sanatı Üzerine. *Cumhuriyet Gazetesi*.

Özdemir, E. (1999). Yazınsal Türler, Bilgi Yay. İstanbul.

Özer, H. (2013). Kuyucaklı Yusuf'ta Arzu Üçgenleri. TÜRK Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi 2013, Yıl: 1, Sayı: 2. Bolu.

Ricapito, V. J. (1977). Jerzy Kosinski's The Painted Bird And The Picaresque Tradition. Neohelicon. Sayı: 2. Budapeşte.

Richter, D. (1974). The Three Denouements of Jerzy Kosinski's "The Painted Bird". Contemporary Literature, 15(3), 370-385.

Sewell, E. (1978). The Jungian Process of Individuation as Structure in "The Painted Bird". The South Central Bulletin, 38(4), Maryland.

Szasz, T. S. (1997). The Manufacture of Madness. Syracuse University Press. New York.